OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

9.11.2016

Perustuslakivaliokunnalle

EU:N VAALISÄÄDÖKSEN UUDISTAMINEN, U-JATKOKIRJE

Euroopan parlamentin täysistunto hyväksyi 11.11.2015 päätöslauselman (2015/2035(INL)) Euroopan unionin vaalisäädöksen (76/787/EHTY, ETY, Euratom) uudistamisesta. Päätöslauselman liitteenä on ehdotus neuvoston päätökseksi, jolla vaalisäädöstä muutettaisiin. Parlamentin tavoitteena on, että uudistettu vaalisäädös olisi käytössä vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa.

Vaalisäädöksen hyväksyy yksimielisellä päätöksellään Euroopan unionin neuvosto, saatuaan sitä ennen EP:n jäsenten enemmistön hyväksynnän. Neuvosto käsittelee EP:n päätöslauselmaa parhaillaan.

U-kirjelmässä 4/2016 vp esitetyistä kannoista

Valtioneuvosto katsoi U-kirjelmässä (11.2.2016; U 4/2016 vp.), että Euroopan parlamentin ehdotuksia voi pitää pääosin kannatettavia, mutta nosti esiin ehdotuksesta monia ongelmallisia kohtia. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 7/2016), että ehdotus sisältää Suomen vaalijärjestelmän yhdenmukaisuuden kannalta epäsuotavia yksityiskohtia ja merkitsisi toteutuessaan vaalijärjestelmän yhdenmukaisuuden heikentymistä, mikä on myös otettava huomioon sääntelyn arvioinnissa. Valiokunta katsoi, että kansallisen vaalilainsäädännön kannalta sellaisesta yksityiskohtaisesta EU-tason sääntelystä, joiden kytkös tavoiteltujen päämäärien toteutumiseen on kyseenalaista, tulee pidättäytyä. Näiltä osin tulisikin harkita siirtymistä säädöksen muuttamisen sijasta suosituksiin.

Vaalisäädösehdotuksen käsittely

Ehdotusta on käsitelty neuvoston yleisten asioiden työryhmässä (YAT) vuoden 2016 aikana. Neuvotteluissa on kehitetty kompromissimuotoiluja, joiden tarkoituksena on ollut säilyttää Euroopan parlamentin ehdotuksen prioriteetit samalla, kun on otettu huomioon jäsenvaltioiden liikkumavara. Puheenjohtajamaa Slovakia haluaa viedä asiaa ripeästi eteenpäin, vaikka

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

jäsenvaltioilla on vielä erimielisyyksiä monien artiklojen tarpeellisuudesta ja sisällöstä. Asiaa on tarkoitus käsitellä Coreperissa 17.11.2016.

Neuvottelujen edetessä ehdotus on kehittynyt Suomen kannalta toivottavaan suuntaan. Näyttää siltä, että vaalisäädöksen uudistaminen tällä hetkellä neuvotteluissa esillä olevalla tavalla ei aiheuttaisi muutospaineita Suomen vaalilainsäädäntöön tai siihen, miten Suomessa vaalit toimitetaan. Suomi pitää jatkossakin tärkeänä, että vaalisäädöksessä jätetään jäsenvaltioille riittävästi liikkumatilaa ja korostetaan avoimuutta sekä vaalien tehokasta toimittamista.

Monia ehdotuksen kohtia on muutettu tai lievennetty niin, että useampi jäsenvaltio voisi ne hyväksyä. Tästä huolimatta monilla jäsenvaltioilla on kompromissimuotoilujakin kohtaan perustavaa laatua olevia huolia. Esimerkiksi Ruotsi suhtautuu koko esitykseen kriittisesti, koska pitää sitä liiallisena puuttumisena kansalliseen valtiosääntöperinteeseen.

Valtioneuvosto ottaa neuvottelujen edetessä huomioon perustuslakivaliokunnan esiin nostamat huomiot samalla, kun pyrkii toimimaan rakentavasti ja kompromissihakuisesti neuvotteluissa.

Mielenkiintoisin säännös on Suomelle ollut 10 artiklan 2 alamomentti, jossa säädettäisiin EP-vaalien tulosten julkistamisesta viimeisen vaalipäivän iltana. Alkuperäisen ehdotuksen mukaan vaalit päättyisivät kaikissa jäsenvaltiossa sunnuntaina viimeistään klo 21 CET eli klo 22 Suomen aikaa eikä mikään jäsenvaltio saisi virallisesti julkistaa vaalituloksiaan ennen sanottua ajankohtaa. Suomessa äänestys päättyy klo 20, joten ehdotus tarkoittaisi, että klo 20-22 välisenä aikana laskettuja tuloksia ei voitaisi julkistaa.

Suomi on tulkinnut (EU-ministerivaliokunnan päätökset 2009 ja 2014) nykyisen vaalisäädöksen hyvin samansisältöistä artiklaa tältä osin siten, että viralliset tulokset tarkoittavat tarkastuslaskennan tuloksia, eivät alustavan laskennan tuloksia, joita on julkistettu normaaliin tapaan klo 20 lukien. Neuvostokäsittelyssä Suomi on kuitenkin pyrkinyt siihen, että uusi sääntely mahdollistaisi meille nykyistäkin selvemmin tämän käytännön jatkamisen. Säännökseen onkin neuvostokäsittelyn aikana lisätty lievennys (”without prejudice”) koskien jäsenvaltioiden kansallisia sääntöjä julkisesta ääntenlaskennasta.

Käsittelyn etenemisestä

Puheenjohtajamaa on kertonut, että se on neuvottelujen edetessä ylläpitänyt epävirallista keskusteluyhteyttä parlamentin kanssa. Silti on toistaiseksi epäselvää, miten parlamentti suhtautuu alkuperäisestä ehdotuksesta merkittävästi poikkeavaan, neuvoston työryhmässä valmisteltuun, kompromissitekstiin. Vaikka kompromissiteksti poikkeaa merkittävästi alkuperäisestä ehdotuksesta ja on useampien jäsenvaltioiden hyväksyttävis-

sä, jotkut jäsenvaltiot eivät ole valmiita hyväksymään sitä. On epäselvää, miten käsittely etenee, mikäli jäsenvaltiot eivät saavuta yksimielisyyttä kompromissitekstistä Coreperissa.

Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen